

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot
felul de scrisori, cereri și
bani... aci să primese
anunciuri cu prețurile cele
mai moderate.

Un număr 10 fileri.

ADEVERUL

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — 2 coroane
Pe 1/2 an — 1 coroană
Pentru strălimate:
Pe 1 an — 3 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — 1 dollar

Foale pentru poporul muncitor român.

Redactată de un corlitet.

Apare după fișe 15 ale luni.

Triumful socialdemocrației germane.

La 15 Ianuarie au avut loc în imperiul german alegerile generale pentru noul parlament. Rezultatul a fost o izbândă uriașă a socialistilor. 1.200.000 cetățeni ai Germaniei au dat voturile lor de încredere, de devotație și atașare partidului socialdemocrat. Și la primul scrutin au fost aleși 63 de socialisti. În vreme ce toate celelalte partide burgheze au pierdut din voturile obținute în timpul alegerilor trecute, singur partidul muncitoresc nu numai că și-a menținut țaria, dar a dovedit că e partidul viitorului, cucerind teren tot mai mare în imensa împărăție. Împăratul Wilhelm II, care la alegerile din 1907, printr-o torpide de batjocură, triumfa de pierderile vremelnice ale socialistilor, — de data asta în fața cifrelor minunate de grațioare desprind succesul socialistilor — a amuțit, făcând o baie de aburi în palatul său domnesc. Și nădăjduim că la alegerile de balotaj, care au loc între 20 și 25 Ianuarie, când se va hotărî soarta a 181 de mandate de deputat, în care socialistii iau parte însemnată — tovarășii noștri germani vor dobândi a doua izbândă măreață, iar împăratul Germaniei va face o a doua baie de aburi — de ciudă și furie, că partidul revoluției pune stăpânire

liștii români „în loc să dea înainte — dau tot înapoi“ și iute a și tras de cheie ca: „Mișcarea socialistă nu primește rădăcini la noi românii din Ungaria, fiindcă: 1. N'avem clasă industrială puternică, care să poată fi organizată în partidul socialist. 2. N'avem capitaliști români, cari, ca și la alte neamuri, — să exploateze munca celor mici și slabi.

„Țăranul român este aproape fiecare mic proprietar, cu casa și pământul său, pe care-l lucrează singur ori cu membrii familiei; puțini zileri români muncesc la marii proprietari străini. Atât acești muncitori agricoli, cât și industriali sunt organizați în breasla lor împreună cu muncitorii străini.

„Încercarea de a organiza românii, în deosebi țărani în partid socialist — este deci zadarnică. N'a succes aceasta nici în România, nici în Bucovina și nici la ungurii din Ungaria.

„Țăranul român nu înclină nici odată spre ideile care sunt străine de sufletul său. Țăranul nostru este întâiu de toate român, apoi creștin, și apoi stăpân pe mșioara lui: trei lucruri, de cari nu lasă să se atingă nimeni.“

Și e atât de sigur dl Birăuțiu, pe ceiace afirmă mai sus, că nici nu-și mai dă silința să aducă dovezi întru întărirea spuselor sale.

Ne vom lua dar noi voie să-l servim cu câteva dovezi, ca să se încredințeze că ceiace spune e monedă veche, scoasă din uz.

Dl Birăuțiu a fost pe vremuri socialist și acum este... capitalist, naționalist.

Și în România mulți foști socialisti, trecând la partidele burgheze, au debitat a ceeași fraze, că în țara românească nu-i cu puțință o mișcare socialistă, fiindcă n'avem industrie și un proletariat industrial. Ori lucrul acesta îl știau socialistii dela început și nu le-a trebuit 20 de ani de activitate ca să se convingă că nu-i proletariat

industrial român. Și socialistii români au arătat, că se exagera, când se ia ca unică condiție de manifestare a socialismului o mare industrie și un mare proletariat industrial. Desigur că acestea sunt condițiuni de căpetenie, dar într'un înțeles mai larg socialismul e un produs al vieții și al organizației capitaliste a societății de azi.

În vremea noastră a relațiilor continue și a schimbului neîncetat între națiuni, fiecare țară civilizată capitalistă e într'u câva o provincie a tuturor țărilor civilizate, iar o țară rămasă în urmă în cultură și civilizație — cum e Ungaria — e o provincie înapoiată și deci cu atât mai mult trebuie să urmeze pe cele dintâi. A spune că e cu neputință existența și manifestarea socialismului într'o țară sau la un popor, din cauza înapoietei sale în cultură și industrie ar fi tot așa cum s'ar zice că nu e posibilă manifestarea socialismului într'o provincie înapoiată a unei țări civilizate, cum e Britania în Franța. Într'o provincie înapoiată ca și la un popor înapoiat în industrie, socialismul desigur nu va avea aceeași putere, se va manifesta în alte forme, potrivite cu condițiunile speciale acestei provincie sau acestui popor — dar se va manifesta desigur — provinciile înapoiate, urmând viața socială a țării întregi și tot așa poporul înapoiat urmează viața socială a celorlalte popoare.

Cum se poate dar afirma că mișcarea socialistă nu poate să prindă rădăcini la noi românii din Ungaria? Fiindcă n'avem capitaliști români? O, avem destui. Chiar și d-ta, d-le Birăuț, ești capitalist, și neamul nostru românesc are încă mulți capitaliști ca d-ta. Și tocmai de aceia e trebuința de socialism, căci și capitaliștii români ca și acei dela alte neamuri se pricep foarte bine „să exploateze munca celor mici și slabi.“

Chiar și d-ta, d-le Birăuț — te-ai pricepe foarte bine să exploatezi pe muncitorii români din tipografia d-tale — dacă munci-

Suntem... combătuți.

— Răspundem. —

De săptămâna trecută mișcarea noastră socialdemocrată are un nou protivnic. Este domnul Dimitrie Birăuțiu, editor-proprietar și redactor responsabil al „Foi Poporului Român“. D-sa luând parte ca gazetar la congresul nostru, a scris apoi în foaia sa un lung articol în care voia să râte că socia-

O revoluționară rusă în fața judecătorilor.

De: Dr. Lăterina Arbore.

Lung e șirul femeilor cari au jucat un rol mare prin devotațiunea lor, prin însuflețirea lor sfântă, prin jertfa lor în mișcarea revoluționară din Rusia.

Împreună cu frații, cu logodnicii, cu soții lor, au dus lupta de deșteptare a masselor, lupta pentru prăbușirea țarismului.

La Petersburg și în alte case, s'a înființat, pe lângă fabrici școl de adulți, în care se preda lucrărilor principiile socialismului; se înființau ateliere de diferite meserii, unde tinerii socialisti și socialiste învățau un meșteșug înainte de a merge în popor, ca simplii lucrători. La Novgorod se înființază prin 1870 de Sofia Leșern von Herzfeld, fată de general, școala practică de agronomie: pe moșiad-nei Subotina se face propagandă socialistă între țărani, pe moșile d-nei Filipova; înființază o fermă model, de cătră o umbră a cercului poporanist din Kief, de atre Ecaterina Breșkoyskaia...

Dar ce făceau și cum ltau membrele acestei mari organizațiuni socialiste?

În curând, toată lumea aflat-o prin amănuntele din două procese, amase vestite: procesul celor cincizeci la 1 Martie 1877,

apoi procesul celor o sută nouăzeci și cinci în anul 1878.

Procesul celor cincizeci, mai cu deosebire, a arătat publicului și poporului rus, cine erau asociații ruși.

Pân' atunci, ei erau cunoscuți, numai de studenți, de tineretul intelectual... A venit procesul... Și de odată, înaintea unui public numeros, au apărut figuri ideale de fete... care cu o privire liniștită, cu un zâmbet aproape copilăresc pe buze se duceau fără lacrimi, fără regrete, acolo de unde nu erau să se mai întoarcă, acolo unde speranța nu există, se duceau în temniță, se duceau la muncă silnică, în Siberia.

Auditorii au auzit atunci discursul înflăcărat, plin de credință și de iubire a Sofiei Bardina. Și totodată, după discursul de o logică rece al revoluționarului Jdanovici, auziră cuvântarea puternică ca un trăznet a țăranului Petre Alexeef și au văzut că socialismul a început să pătrundă în popor... și auditorii plecând dela proces și-au zis: Parcă au reînviat apostolii, din timpurile antice!...

În procesul celor cincizeci, au figurat următoarele femei:

Pentru a ne da seamă, cine erau și cum au lucrat aceste tinere femei, să vedem biografiile câtorva din ele, începând cu Sofia

Bardina, care prin cuvântarea ei de apărare la proces, a înflăcărat publicul asistent.

Sofia Bardina, născută în anul 1854, în orașul Tambof, fată unui nobil boer, își făcu studiile într'un institut aristocratic.

La anul 1872, veni la Zürich să intre la universitate... Aici incurând a intrat în cercul socialist al refugiaților ruși, și citi toate operele socialiste. În anul 1874 s'a întors în Rusia împreună cu celelalte studențe rechizitate de guvern și a intrat incurând ca membră activă în gruparea dela Moscova.

În calitatea de simplă lucrătoare, sub numele de Ana Zaiteva a muncit sa fabrica Lazareff și prin propagandă judeilor socialiste, între lucrători și lucrătoare a avut incurând o influență mare asupra acestora. A fost însă arestată la 4 Aprilie 1875 pe temeiul unui denunț și judecată la 21 Februarie 1877, după doi ani de închisoare preventivă împreună cu ceilalți acuzați.

Aparând înaintea judecătorilor, Sofia Bardina a vorbit în modul următor:

Din punctul meu de vedere, nu mă simt într'u nimic vinovată, și nu e drept să miu pedepsită, fiindcă nici n'am dorit, nici n'am făcut nici un rău, nici societății, nici poporului. Sunt acuzată, ca și tovarășii mei, că am vrut să d-strug bazele sfinte ale proprietății, ale familiei, ale religiei și ale

torii acestia n'ar fi sub scutul puternicei lor organizațiuni socialiste, care prin tãria sa a știut să înpuie și d-tale și celorlalți patroni tipografi condițiuni de muncă și de plată satisfăcătoare pentru lucrători.

Prin urmare, chiar numai existența d-tale, d-le Birăuțiu, ca patron de tipografie ar îndreptăți deja existența socialismului la muncitorii români.

Dar trebuie să admitem, că capitaliști ca dl Birăuțiu, are destui nația noastră.

Trecând acum la altă ordine de idei, dacă socialismul poate prinde rădăcini în pătura noastră țărănească — constatăm că e absolut ridicolă afirmația d-lui Birăuțiu că țăranul nostru nu înclină nici odată spre idei socialiste, fiind-că el „este întâi de toate român, apoi creștin și apoi stăpân peste moșioara lui: trei lucruri, de cari nu lasă să se atingă nimeni.”

Dar, mă rog, socialismul voiește oare să se atingă de aceste trei lucruri? Nu recunosc socialistii drepturile tuturor națiunilor, și prin urmare și a românilor? Nu luptă oare socialistii prin grai și scris pentru egala îndreptățire a tuturor popoarelor din Ungaria, pentru libertatea de dezvoltare culturală a tuturor? Tocmai socialistii sunt aceia, cari stau în primele șiruri de luptă contra naționalismului șovinist a maghiarilor, cari tăgăduiesc dreptul de viață a altor națiuni.

Și apoi dacă țăranul e creștin — nu poate fi și socialist? Ca și cum ideile socialiste ar fi răspândite numai printre jidani sau printre alte confesiuni și numai printre creștini nu. Când tocmai acum ne vine vestea din împărăția germană, că patru milioane două sute de mii de locuitori și-au dat voturile lor socialistilor în alegerile dietale trecute. Și ne va da dreptate dl Birăuțiu, că aceste patru milioane de cetățeni germani sunt tot așa de buni creștini, ca și cetitorii foaiei d-sale.

Și încă o întrebare? Stă oare socialismul în contradicție cu creștinismul? Nici de cum.

Tocmai socialismul vrea să puie în aplicare cele mai frumoase și mai generoase învățături ale lui Isus Christos. Tocmai socialistii arată că creștinii și slujitorii altărilor în loc de iubirea aproapelui, propovăduită de blândul Isus, aplică în viața de toate zilele tocmai deviza contrară cea a lui Iuda: *Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte*. În loc de creștini falși, fărnici și farisei — socialistii vor creștini sinceri, iubitori față de cei umili, sprijinitori ai celorla fără apărare.

Mai rămâne încă un lucru ce-l are țăranul român din Ungaria: *moșioara lui*. Cine poate afirma că socialistii vor să se atingă de petecul de pământ al țăranului? Dimpotrivă, vedem tocmai pe dușmanii socialistilor, cum amenință mereu moșioara micului econom. Nu vedem astăzi — că cei mai mulți dintre economi noștri sunt în luptă cu vre-un proprietar mai boget, cu vre-o bancă, sau statul cari zic că cutare pământ e al lor, cutare pădure, cutare loc de izlaz? Și chiar în foaia d-lui Birăuțiu nu citim zilnic despre necazurile țăranilor, despre izlazarile răpite, despre birurile nedrepte?

Și cum socialistii știu prea bine că proprietarul mare banca, statul sunt mai tari ca micul econom, fiind-că de partea lor e notarul, fișparul, judecătorul, legile — de aceia noi îndennăm pe țărani să se unească pentru a lupta cu mai multă reușită împotriva vrăjmașilor lor, cari îi împrejmuesc, îi pismuesc avutul, amenințându-i, înșelându-i, furându-i.

Nu mai socialistii au dreptate, când povățuiesc pe țărani, să nu fie răzlețiți și desbinați, ci uniți să apere ceiace li-a mai rămas și să cucerească din nou ceiace au pierdut.

Spațiul mic al foii noastre nu ne îngăduie să ne ocupăm mai pe larg în numărul acesta despre marea chestie a *socialismului și pătura țărănească*. Deci pe altă dată. De-o camdată atât.

Al VII-lea congres social-democrat român din Ungaria.

Deschiderea congresului. — Alegerea biroului. — Delegații prezenți. — Discursul deputatului George Grigorevici. — Vorbirea reprezentantului partidului socialdemocrat. — Raporturile și dezbaterile în jurul lor. — Rezoluțiile votate. — Hotărârile luate.

Muncitorimea română conștientă de chemarea sa, din nou a făcut un pas înainte. Cunoscând nedreptatea cea mare din societatea de astăzi, muncitorimea română duce mai departe lupta începută, cu forțe îndoite, mărind tot mai mult șirurile sale cu soldați devotați cauzei socialiste.

A sosit timpul când poporul nu prin revolte fără chibzuință, ci prin cunoștințe câștigate de veacuri de asupra, desfășurând drapelul roșu și grupat sub el, formează tabăra conștientă de luptători, cari caută pe căi legale să schimbe soarta, pe căi cari nu dau prilej clasei domnitoare să-și mânjească mâinile cu sânge nevinovat,

cum a făcut-o înainte. Astăzi dar în jurul steagului roșu se formează fortărețele puternice de apărare ale muncitorimei.

Muncitorimea română conștientă încă este încorporată sub acest steag.

La noi, în partidul socialdemocrat, toate neamurile sunt unite, având deopotrivă ca țintă desrobirea poporului. Și în partidul acesta au mână liberă toate neamurile să-și rânduiască mijloacele de luptă după cum le vine mai bine. Astfel muncitorimea română ținându-și congresul a VII-lea a cum-pănit care ar fi cea mai bună cale ca să și întărească puterile, să poată răspândi mai cu ușurință cultura și organizeze mai lesne poporul român în partidul socialdemocrat. Congresul a adus hotărârea, că muncitorimea română organizată, care până acum plătise dare de partid organizațiilor libere, de azi înainte să nu mai plătască acolo, ci direct secțiunilor românești.

Acesta este un pas făcut înainte de mișcarea românească care și pune astfel la dispoziție noui ajutoare, cu cari să se poată mișca mai liber ca până acum. Hotărârea aceasta are și un alt merit. Secțiunile de aici înainte vor spori, vor fi mai solide ca până acum și vom avea putință să cultivăm poporul român în limba lui. Congresul nu a uitat nici una din chestiunile cele mai însemnate în legătură cu dezvoltarea mișcării noastre. Intre altele a decis că comitetul nou ales cu sprijinul tuturor tovarășilor să-și dea silința ca una din foile noastre să apară săptămânal de la începutul lui Mai.

Muncitorimea română cu bucurie poate să ia cunoștință de hotărârile aduse de congres și acum este rândul tovarășilor ca să puie în aplicare aceste hotărâri, să caute să dea tot sprijinul noului comitet ales ca să poată să înfăptuiască îndeosebi a doua hotărâre ca foaia noastră să apară săptămânal. Totodată congresul a aprobat fondul de agitație, care l-a încredințat pentru agitație și cultivarea poporului român. Tovarășii să nu uite deci nici fondul de agitație, nici de a pune în aplicare hotărârile congresului nostru ca să putem lua înaintea pe calea începută. Muncitorii conștienți să știe, că altă cale nu este pentru ei, care să-i ducă la mântuire, decât organizarea în partidul socialdemocrat internațional.

La luptă dar sunt chemați toți muncitorii români. La luptă conștientă, de la care fiecare poate să aștepte drepturi egale. Nu trebuie să mai umblăm pe căi greșite, nici să mai dăm rezonanță celor ce de veacuri ne-au înșelat și ne-au trădat după plac. Noi prin noi, uniți și curajoși să ducem lupta

statului, sunt acuzată că am ațâțat lumea la revoltă și am dorit să aduc anarhie în societatea. Aceste toate ar fi într'adevăr groaznice, dacă ar fi adevărate. Dar acuzațiunile ce mi-se aduc, nu sunt întemeiate, decât pe o neînțelegere, pe care acum aș dori s'o explic, în fața judecătorilor.

Domnilor! Eu n'am negat niciodată *proprietatea*. Din contră cred, că eu am apărat-o, fiind-că admit, că fiecare om are drept la proprietatea pe care o câștigă prin munca lui personală și am zis întotdeauna, că fiecare om trebuie să fie stăpân pe munca sa și să se bucure de întreg produsul muncii sale. Și deci, având această convingere, oare eu am căutat să distrug fundamentul proprietății? Oare n'a fost adevăratul vinovat mai de grabă fabricantul, care plătește lucrătorului cu o treime din prețul zilei lui de lucru, iar pe celelalte două treimi le bagă la buzunar? Sau, distrugător al proprietății, n'a fost oare financiarul, care operând la bancă a ruinat mii de familii, și a câștigat avere, fără să producă nimic?!

Atât eu, cât și tovarășii mei, n'am propagat niciodată comunismul ca ceva obligator. Am pus înainte însă dreptul muncitorului la întreg produsul muncii sale. Ce va face lucrătorul cu produsul muncii sale? o va face proprietate comună sau personală? Aceste chestiuni, nici nu

vând în vedere că o asemenea organizare socială nu poate fi realizată decât într'un viitor depărtat.

Relativ la familie: iar cred că o distruge mai degrabă actuala stare socială, care face pe femeie să și lase casa și copiii și să se ducă la fabrică pentru un salariu de nimic; o distruge starea socială de astăzi, care diu cauza mizeriei împinge pe femeie uneori și la prostituție; dar nici de cum n'o distrugem, noi,ăștia care căutăm să distrugem *mizeria*, cauza principală a tuturor relelor sociale și a distrugerii familiei.

În cât privește *distrugerea statului*, sunt tot atât de puțin vinovată... Cât despre mine, eu cred că nu ajunge dorința câtorva persoane, pentru a se distruge un stat. Atunci când un stat mare se distruge, pier... aceasta se întâmplă fiind-că acel stat poartă deja în a sa organizare germenul distrugerii... Astfel statele din antichitate au perit de pe fața pământului, fiind că erau întemeiate pe *sclavie*... ori sclavia n'a contribuit niciodată la prosperarea unui stat, la dezvoltarea societății... Fără îndoială, un stat, ori-care ar fi, care-și ține poporul încheșnat în robie politică, economică și intelectuală, care prin biruri enorme, prin exploatare capitalistă a lucrătorului și prin alte rapoarte anormale economice și politice împinge poporul său la mizerie, la boale și la crime... un atare stat merge

singur la pierdere și dă pierirea unui atare stat, nu pot fi acuzati nici câteva persoane, nici chiar grupuri de mai multe persoane. Prin urmare, de e persecuți, de ce pedepsiți, aceste câteva persoane?

În cazul contrar, de când statul se află într'o stare înlăunțitoare, când faptele câtorva persoane nu vor însemna nici o primejdie pentru stat. Și de aceia eu nu înțeleg logica autorităților care ne acuză și care zic: că deși nu poare fi vorba de primejdie pentru stat, totuși primejdie este. Soluția acestei dileme nu poate fi decât una singură.

Sunt acuzată că îndemn poporul la revoltă, la revoluție. Dar niciodată n'am îndemnat și nici n'apleam îndemna ori împinge poporul la o revoluție imediată, căci sunt conștient că revoluțiile se produc numai ca rezultatul mai multor împrejurări istorice și nicicum nu se întâmplă din cauza autorităților unuia sau mai multor agitatori... A dorese deloc să se facă masacre. N'am deloc înclinațiuni fioroase și crude, de ce noi toți, propagandistii, și oare ce suntem acuză de către autorități... Dacă ar fi posibil, acea stare socială, ideală, pe care noi toți o căutăm să se realizeze într'un mod calm, legal, am fi plini de bucurie... Dar cred că revoluția în anumite împrejurări, vine un rău necesar, care va pieri apoi, ni căzând sau mai târziu, și aceasta fără e voia unuia sau altuia...

contra stăpânilor exploatatori. Și desrobirea noastră va fi sigură.

Dăm mai jos desbaterile congresului:

În primele două zile de Crăciun române s'a ținut în Budapesta al VII-lea congres socialdemocrat român, în vasta sală a sindicatului muncitorilor în fer și metal.

Prima ședință a avut loc Duminecă, 25 Decembrie st. v. la ora 9¹/₂ dimineața. Tovarășul *Pavel Buciumeanu* în numele comitetului central român salută pe congresiști și propune de președinti pe tovarășul *Ciser* (Budapesta), *Em. Epescu* (Arad), *G. Brătfăleanu* (Brașov) și *I. Crețu* (Sibiu), iar de notari pe *tov. Munteanu* (Arad), *Tiron Albani* (Budapesta), *V. Dobrescu* (Budapesta) și *tov. Brezniceanu* (Hunedoara).

Biroul astfel constituit a fost primit cu unanimitate de congresiști.

Tov. I. Ciser deschide congresul și în câteva cuvinte face un scurt istoric al mișcării socialiste române în Ungaria, arătând însemnătatea ei pentru poporul muncitor român. Roagă pe *tov. congresiști* să fie atenți la rapoartele ce se vor face asupra punctelor dela ordinea de zi, ca astfel să poată lua cât mai mulți parte la desbateri. Dă apoi cuvântul *tov. Buciumeanu*, care în calitate de secretar face raportul activității comitetului central român desfășurat în cursul anului trecut. Se ocupă pe larg de mișcarea socialistă română în Ungaria dela primele sale începuturi, arată pricinile cari au împiedicat dezvoltarea mișcării, piedicile întâlnite în cale, lipsa de elemente conștiente pentru propaganda socialistă în sânul poporului român, la care se adaugă încă măsurile volnice ale administrației care ori-când putea zădărnici întrunirile și agitația noastră. Amintește procederea prefectului de poliție din Alba-Iulia, care a împiedicat o adunare populară convocată în acest oraș, sub cuvânt că dânsul nu cunoaște un oraș Alba-Iulia, care să existe în Ungaria, ci numai Gyulafehérvár. Deci a oprit o adunare într'un oraș care nici nu există. De aceea n'am avut curaj să convocăm congresul în provincie ca să nu fie din nou oprit cum a fost cazul în anul trecut, în Sibiu. Arată că din cei 42 de întruniri publice organizate de comitetul central român, s'au putut ținea numai 25, iar 17 au fost oprite de administrație.

În momentul când *tov. Buciumeanu* își sfârșește vorbirea, sosește reprezentantul muncitorimeii socialiste din Bucovina, deputatul *dr. George Grigorovici*.

*

Vorbirea deputatului dr. George Grigorovici.

Deputatul *dr. Grigorovici* salutând congresul în numele muncitorimeii române din Bucovina, spune că în câteva cuvinte va arăta că ce anume trebuie să creadă socialistii despre ideea de unitate a tuturor românilor. D-sa invită pe reprezentantul guvernului la congres (*D. căpitan Orz*) să asculte liniștit ceia-ce spune și să nu se sperie de anumite cuvinte, căci el nu intenționează cătuși de puțin să aducă vre-o jignire statului ungar.

E ciudat lucru cum soartea crudă ne-a despărțit pe noi Români în atâtea părți. Precum Polonia a fost sfâșiată și ruptă în mai multe părți și ajunsă sub stăpânire străină — datorită clasei stăpânitoare lacome, așa și România mare de odinioară a fost ciopârțită din pricina certurilor între boierii de altădată, și lăcomia clasei stăpânitoare din alte țări. Au mai venit și munții Carpați și au întregit despărțirea românilor. Despărțirea aceasta a românilor e baza nenorocirii noastre ca nație și mai ales a românilor din Ungaria. Dacă luăm de pildă ideea unității tuturor românilor — ideea aceasta pentru domni maghiari ca și pentru muncitorii maghiari apare cu totul neînțeleasă — pentru motivul foarte simplu că pentru poporul maghiar ideea unitară nu-și are rostul, fiindcă el e unir, dispune și de unire politică și de cea culturală. De aceea maghiarii nu pot pricepe dorința de unire a altor popoare.

Acum când facem asemănare între socialism și naționalism — vedem că sunt mulți cari fac o greșală, când spun că ideea naționalismului stă în contradicție cu ideea socialistă. Noi trebuie să stabilim un singur lucru, că socialistii au un singur protivnic pe capitaliști, clasa stăpânitoare, iar nu pe naționaliști sau naționalismul.

Noi socialistii prin naționalism înțelegem apărarea intereselor largi ale masselor unei națiuni pe toate terenele. Acesta e singurul naționalism adevărat, larg înțeles. În primul rând noi voim pentru popor asigurarea bună stări materiale. Apoi voim să se cultive sufletește în deplina libertate în limba sa maternă. Căci poporul muncitor nu are vreme să-și formeze o cultură în două limbi. El numai în limba sa poate învăța ceva. Ca să-l silești să învețe într'o altă limbă, asta ar însemna să-i îngreuezi munca spre propășirea sa. De aceea noi socialistii cerem opt ceasuri de muncă, ca muncitorii să aibă vreme după lucrul ob-

sitor pentru pâinea de toate zilele, să citească și să învețe chiar și o altă limbă.

Unirea tuturor românilor e o stea depărtată care și nouă socialistilor ne încălzește inimile. Dar scopul acesta nu poate fi un punct de program al nostru, o tendință și o activitate a noastră.

Aceasta ar fi o greșală. Acei cari se străduiesc pentru unirea tuturor — își risipesc puterile înzadar. Pe noi muncitorii români socialisti altceva trebuie să ne ocupe, anume să ne întărim economiceste prin organizațiile noastre sindicale, de breaslă și să ne facem educație prin secțiunile noastre românești.

Socialismul, ca mișcarea economică și politică există la toate națiunile — și deci e internațional.

Capitalismul de-asemena există la toate națiunile și e internațional.

Și naționalismul iarăși e internațional, căci există la toate națiunile. Toate națiunile tind spre întărirea lor, spre dezvoltarea lor.

Eu vin din Bucovina, unde trăesc în totul 300.000 români. Și acolo românii au atâtea partide, și fiecare partid ar vrea să puie stăpânire politică pe acest popor. Să nu credeți că în Bucovina le merge mai bine românilor sub austriaci, ca aicea românilor sub maghiari. Trebuie să știți că clasa stăpânitoare austriacă e mai șireată ca cea maghiară. Ea dă românilor posturi multe, situații bune, decorații și favoruri — și sub chipul acesta înșelând pe români cu lucruri dulci — omoară la sigur simțământul național al românilor și puterea lor vitală ca națiune.

Clasa stăpânitoare maghiară însă e mai sinceră — chiar dacă e mai brutală. Ea spune pe șleau: *Pe voi naționaliști voi să vă nimicesc*. Și prin această hotărâre dată pe față a provocat rezistență din partea naționalităților, creind astfel popoare de luptători, cari știu să se împotrivescă cu îndărătnicie la tendințele de maghiarizare și să țină cu cerbicie la neamul lor.

De aceea eu vă spun sincer, că aș dori ca Bucovina să fie dăruită Ungariei, astfel s'ar da puțință celor 300.000 români de acolo să se unească cu cele 3 milioane din Ardeal și Ungaria și prin aceasta să-i întărească în simțimintele lor ca națiune puternică și ar mări și posibilitatea lor de dezvoltare economică și culturală.

*

În numele comitetului central al partidului socialdemocrat din Ungaria a luat cuvântul în ungurește *tov. Lerner Dezső*. Salu-

(Oratoarea e intreruptă.)

Dorese să vă spun numai ideile mele, despre revoluție și despre propagandă; cred că ideile mele sunt aceleași, ca a celorlalți acuzați și explicațiunile mele vor arăta domnilor judecători, ce sunt cu adevărat, *propagandiștii*.

Domnilor! Eu aparțin categoriei de oameni, care de către tineret sunt numiți *propagandiștii pacinici*.

Scopul ce urmărim — este a deștepta în popor conștiința despre idealul unei stări sociale viitoare, mai bune; scopul nostru constă într'ai arăta în ce consistă defectele organizațiunii actuale a statului, pentru ca în viitor să nu se întâmple aceleași greșeli; dar când... va sosi acel viitor, noi n'o putem hotărî de acum, de oarece realizarea acelu viitor nu depinde de noi. O astfel de propagandă nu cred că însemnează îndemnarea la răscoală.

Acuzătorii ne acuză, că voim să distrugem diferite clase, și o zic, ca și cum am fi gata să omorăm pe toți proprietarii, nobilii, negustorii, funcționarii și pe toți oamenii bogați în genere... și aici văd o neînțelegere. Dorința noastră în adevăr este că trebuie nimicite privilegiile, grație cărora oamenii sunt împărțiți în două clase: cei bogați și cei lipsiți, dar n'auem nimic de împărțit cu anumite persoane... Nici nu dorim, după cum ne acuză lumea, să

înființăm o domnie a clasei lucrătoare, ca a unei clase, care la rândul său s'ar apuca să oprime pe celelalte clase ale populației... Noi dorim și lucrăm, având ca scop fericirea și egalitatea obștească, întru cât aceasta nu depinde de deosebirile de vârstă, de sece, sau temperament...

Această dorință a noastră o puteți numi utopică, dar în nici un caz nu poate fi considerată ce ceva fioros, sau imoral. În țările occidentale o astfel de propagandă se face peste tot și în toate zilele... și numai sperie pe nimeni, nu aduce nici un rău statului sau societății, prin faptul poate că acolo de mult timp se discută aceste chestiuni în public... Acuzătorii noștri zic că suntem *revoluționari politici* și urmărim răsturnarea guvernului; dar dacă am fi vrut să producem o lovitură de stat politică, n'am fi procedat după cum am făcut; nu ne-am fi dus în popor, să-l cultivăm și să-l pregătim, ci am fi cercetat și am fi organizat elementele nemulțumite din clasele intelectuale. Pentru o lovitură de stat ar fi fost mai rațional să procedăm astfel, dar faptul e că n'am dorit și n'am urmărit această lovitură de stat.

Astfel, din câte am cercetat, din acuzațiile ce mi se aduc, declar că nu sunt întru nimic vinovată. Dar ori-care mi-ar fi soarta, domnilor judecători, nu cer dela domniile voastre milă, nici n'o dorese. Eu vă zic,

persecutați-ne, cât de mult ați vrea, eu rămân cu convingerea tare, că o mișcare atât de largă, așa de naturală în împrejurările istorice ale timpului de față, nu poate fi înăbușită, nici oprită, prin nici o măsură represivă... (e intreruptă) cel mult va putea fi sugrumată pentru câțva timp, dar va renaște apoi, mai tare ca înainte... după cum se întâmplă întotdeauna, după o reacțiune și astfel vor urma lucrurile până la triumful ideilor noastre. Am convingerea că va sosi o zi, când se va deștepta în sfârșit și societatea noastră adormită, trândavă acum, și-i va fi rușine, că atât timp a lăsat să fie subjugată, și-a lăsat frații, surorile și fiicele să-i piară, numai că și-au exprimat ideile lor! Și atunci... Atunci poporul va răzbuna peirea noastră... Așa dar, persecutați ne, domnilor, aveți pentru aceasta destulă putere materială; dar noi — noi avem în schimb puterea morală, puterea progresului istoric, forța ideilor — și ideile nu vor pieri sub săbii!..."

După această cuvântare, *Sofia Bardina* a fost condamnată la nouă ani muncă silnică în Siberia. Apoi sfârșind acești ani de chin, cu sănătatea zdrobită, cu iluziile pierdute, a reușit să plece în Elveția, la Geneva și aici într'o zi de desperare și-a zburat crecrii cu un glonț de revolver.

tând pe congresiști, d-sa își exprimă mulțumirea pentru dezvoltarea frumoasă ce o ia mișcarea socialistă românească, lucru ce reiasă din darea de seamă anuală. E îmbucurător — a spus d-sa — că mișcarea românească a luat drumul drept, îndeplinind o muncă reală, pozitivă, de trezire și luminare a muncitorilor români. Făgăduiește că precum în trecut partidul central a acordat sprijinul său mișcării românești așa și de aci înainte se va da tot sprijinul necesar.

Tov. Ciser traduce în românește vorbirea tovarășului Lerner, care se primește cu aplauze.

La raportul controlorului s'a sculat Gh. Grădinaru, declarând în mod sincer că a fost împedat de diferite împrejurări să facă controlul casei și de aceea roagă congresul să alege o comisiune care să facă acum controlul. Se primește. Comisiunea compusă din tov. Crețu, Brătfăleanu și Grădinaru a prezentat în ședința doua raportul, constatând că casa e în regulă.

Urmează apoi desbaterile în jurul raportului făcut de tov. Buciumeanu.

La cuvântul tov. Em. Epescu (Arad). Spune că secțiunea din Arad n'a fost împăcată cu felul de conducere a mișcării românești în cursul anului trecut, căci după părerea tovarășilor arădani, comitetul care a funcționat în anul 1911 n'a fost ales de congresul al VI-lea, ținut la Sibiu, alt comitet a fost ales atunci, dar de care nu s'a ținut seamă. Ci comitetul a lucrat numai prin imputernicirea dată de comitetul central al partidului socialdemocrat. Observă că dacă acest lucru nu s'ar fi întâmplat, mișcarea românească ar fi progresat mai mult, dar din cauza certurilor, mulți tovarăși n'au mai lucrat cu râvnă ca altădată. Hotărârile luate de congres — bune sau rele — trebuie să se respecte. Trebuie să se lese comitetul ales de congresul trecut să lucreze și numai un nou congres putea să alege un alt comitet.

Tov. George Grădinaru spune că deși face parte din comitetul central, nu se poate opri să nu critice activitatea acestui comitet. Observă că activitatea comitetului s'a redus mai mult la certuri, la ponegriri de persoane, cari au adus chiar jertfe mișcării. Și de aceia aceste persoane au trebuit să se retragă din mișcare. Din ziar — a spus tov. Grădinaru — ați făcut trei luni un organ de șantaj, calomniind pe o mulțime de tovarăși.

Cuvintele acestea au provocat mare mișcare printre congresiști. Orele fiind înaintate, ședința se suspendă la orele 12.

Ședința II.

Se deschide la ora 3 d. a. Prezidează tov. Em. Epescu. Secretar: tov. Brătfăleanu. Se continuă discuția în jurul raportului comitetului central. Are cuvântul tov. I. Crețu Sibiu. D-sa se ocupă de criticile vorbitorilor de dimineață, aduse activității comitetului central, arătând că sunt neintemeiate. Foiaia a continuat să apară în Budapesta și nu în provincie, iar comitetul a rămas cel din anul trecut, fiind-că cei în drept s'au putut convinge, că un comitet poate lucra numai când toți membrii săi sunt adunați într'un loc, iar nu risipiți în diferite orașe, ceiace ar împiedica ori-ce consfătuire. Ori congresul trecut a ales un astfel de comitet risipit. Incheie, spunând că comitetul central român și foiaia trebuie să fie acolo, unde se află oameni capabili, altfel mișcarea nu va propăși.

Tov. Epescu (Arad) spune că după cum știe d-sa, secretarul partidului central, tov. Buchinger a declarat la începutul anului că nu va acorda nici un sprijin material mișcării noastre, până ce nu va pune capăt conflictelor între tovarășii din Arad și comitetul din Pesta.

Tov. Ciser: Intr'o mișcare socialistă, critica e de mare trebuință, căci ea curăță terenul de multe greșeli și păcate. Dar sunt diferite critici. Critica de idei, care e totdeauna binevenită și critici personale, cari sunt absolut păgubitoare mișcării. Tov. Gră-

dinaru s'a folosit de cea din urmă critică, împroșcând cu noroi în tovarășii din comitet. Obiceiul acesta de a arunca câte o bombă, care să explodeze chiar în mijlocul tovarășilor săi — este cât se poate de condamnat. Asta e greșala unora din socialiști — că 'n dorul lor de schimbare a omenirii — ei nu s'au putut desbarasa încă de apucăturile oamenilor de rând și 'n momente nenorocite le dau la iveală. Incheie cu indemnul ca să ne unim cu toții în gânduri bune și 'n fapte bune.

Tov. Mihuț răspunde cu deamănuntul la acușările ridicate de tov. Grădinaru, dovind cu prisosință că comitetul actual a lucrat în bunăcredință numai pentru interesul mișcării. Pentru certurile ce s'au provocat la congresul trecut și după congres poartă răspundere numai câțiva tovarăși din provincie, cari au fost nevoiți să-și recunoască vina în fața secretarului partidului central. Nu-și are deci rostul ca și la congresul de astăzi să se mai zgândărească aceste neînțelegeri aplanate odată.

Tov. I. Flueraș arată că comitetul în cursul anului trecut a avut în vedere un singur lucru: Să ocolească ori-ce certuri între tovarăși și să desfășure munca cea mai serioasă pentru întărirea mișcării socialiste românești. Dacă însă totuși s'au întâmplat neînțelegeri — nu suntem noi de vină, ci cei cari au adus congresul trecut în eroare.

Tov. Leonard Russu propune închiderea discuției acestea. Și 'n câteva cuvinte arată că un congres socialist — spre deosebirea congreselor burgheze — trebuie dela început să-și păstreze demnitatea sa întregă, autoritatea sa neșirbită. Când însă vine un vorbitor și aruncă tovarășilor săi acușări de șantaj, dictatură, absolutism — se distruge deodată toată încrederea, toată autoritatea morală a congresului. E greșit lucru să se aducă învinuiri membrilor actualului comitet că a ținut cu îndărătnicie să-și păstreze aceste demnități. Să nu se creadă că rolul de conducători ai mișcării e o glorie, o mândrie, legată de favoruri materiale. E un rol de muncă continuă, de jertfe grele. Și de aceia să nu se aducă învinuiri aceluia, cari numai în interesul mișcării au voit să muncească.

Tov. Grădinaru mai ia odată cuvântul ca să-și îndreptățească spusele dela început. Spune că datoria comitetului ar fi fost să lucreze mai mult pentru deșteptarea țărânilor.

Tovarășul raportor Buciumeanu în cuvântul de închidere spune următoarele:

Tovarăși! Nu voiesc să răspund la toți în parte, ci voi să mă opresc la unele lucruri și observații mai importante. Tov. Epescu și alți tovarăși ne spun că nu recunoșc comitetul, de oarece nu suntem aleși de congres. Și ne mai spun că partidul central nu ne respectează fiind-că nu ne respectăm noi înșine.

Dau tot dreptul tovarășilor că nu voiesc să ne recunoșc de comitet, fiind-că de fapt comitetul din anul acesta nu este ales de congres și ar fi fost mai logic ea înainte de a fi trecut la ordinea de zi să fi cerut acești tovarăși justificarea (îndreptățirea) din partea aceluia, cari reprezintă azi comitetul. Așa dar nu la darea de seamă trebuia să se discute lucrul acesta. Tovarășii cari nu înțeleg din ce pricini funcționează comitetul de astăzi, dovedesc că nu au voit să știe de lucrurile cum s'au petrecut și n'au luat la cunoștință comunicatul comitetului, atunci când și a luat însărcinarea de a conduce mai departe mișcarea până la cel mai apropiat congres. Intr'adevăr tovarășii cari reprezintă astăzi comitetul, nici n'au voit ca prin forță sau pe alte căi nedrepte să rămâie în funcțiune. Și cum tov. sunt informați că partidul central ne-a autorizat să conducem mai departe mișcarea, ei acușă și partidul de dictator față de mișcarea noastră. Nu este adevărat, că partidul central dela sine putere s'ar amesteca în

chestiunile interne și de conducere a mișcării noastre. Dar un lucru trebuie de știut. Tovarășii cari au voit să fie aleși în comitet, la congresul trecut au recurs la astfel de mijloace, amestecând tocmai ei partidul central și persoane din partid în afacerile lor, că prin aceștia să-și câștige încrederea față de congresiști. Firește că procedurile întrebuintate de ei au fost jignitoare pentru comitetul vechiu, discreditând numai în aparență onoarea comitetului. După congres însă vechiul comitet a făcut convenita cercetare, să afle într'u cât sunt întemeiate lucrurile aduse înaintea congresului trecut de acei tovarăși. Și astfel partidul central s'a văzut amestecat într'o afacere și 'n interesul onoarei sale trebuia să clarifice chestia. Și a declarat oficial într'un comunicat pentru toți tovarășii, că lucrurile ce s'au adus în fața congresului, din încredințarea partidului nu sunt adevărate. Astfel nu partidul s'a amestecat în chestiunile interne ale mișcării noastre, ci înșiși tov. noștri au amestecat partidul. Și după aceasta s'a căutat totuși din partea partidului și a comitetului nou ales ca să se pornească mișcarea pe baza propunerilor primite de congresul din anul 1911. Cum însă acele propuneri n'au avut nici o bază solidă, nu s'a putut ajunge la nici o înțelegere. În urma tratativelor avute de noul comitet cu partidul, secretarul central aduce la cunoștința vechiului comitet, că nefiind cu putință împlinirea hotărârilor luate de congres și fiind el responsabil de cele ce se vor petrece de aici încolo, ar fi bine ca comitetul vechiu să-și ia însărcinarea să conducă mișcarea și în anul viitor. Ca asigurare ne-a dat declarația apărută în „Adevărul“ 19 Martie 1911. Pe baza declarației acestia a partidului — comitetul nostru și-a continuat rolul, nu din dorința de a fi stăpân, ci numai să ne facem datoria de socialdemocrați față de mișcarea noastră românească. Acușările ce le aduc tovarășii că partidul nu ne respectă, fiind-că noi nu ne respectăm, iarăși nu sunt adevărate. În certurile iscate între noi, partidul este în curat, numai că partidul are unele vederi ale sale, la care ține morțiș. Asta nu înseamnă că nu ne respectă, căci baza statutelor ne deschide calea și noi n'avem decât să urmăm calea aceia și atunci toate lucrurile se vor aplană în bine.

Rog de aceia să se ia raportul la cunoștință.

(Va urma în numărul viitor.)

CRONICA.

— **Condamnarea tov. Cristea întărită de Curie.** La începutul săptămânii acestea Curia a judecat apelul făcut de tov. nostru Cristea, contra condamnării sale de către Curtea cu jurați la 4 luni închisoare de stat pentru articolul său „*Trăiască republica*“, publicată în foaia noastră. Curia a respins recursul, întărind sentința acesta. Astfel tovarășul nostru Cristea după chinurile unei boli crunte, va trebui să mai îndure suferințele exilului și ale pușcăriei pentru cauza dezrobirii muncitorimei.

— **Doctorul Racovski,** fruntașul socialist din România, expulzat de 5 ani din țara sa, a căpătat îngăduiala ministerului de interne român să revină în țară, pentru a-și aranja interesele sale particulare, precum și pentru a-și regula situația lui juridică în ce privește drepturile sale de cetățean.

— **Serbările secțiilor românești din Budapesta și Sibiu,** cari au avut loc prima zi a Crăciunului românesc — au reușit admirabil. Nefiind loc în foaia noastră revenim în numărul viitor.

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonyma
Budapest, VIII., Conti-utca 4.